

ETIOPIE

l á s k a n a d r u h ý p o h l e d

Již přílet do noční Addis Abeby (2400 m n. m) dává znát, že příští dny budou více než dobrodružné. Taxikář nás po cestě z letiště s ustaranou tváří upozorňuje na nebezpečí nočního velkoměsta plného lapků a prchá s námi přes 3,5 milionové město, jako by nás ukradl on sám. Zcela unaveni se ubytováváme v na místní poměry luxusním hotelu. V pokoji rozsvítíme slabé mihotavé světýlko, čímž vyplašíme všechny zde doposud poklidně spící nájemníky. Překvapena stačím rozeznat jen gekony a ty ostatní identifikovat snad ani nechci, dost jistě bych ani neuměla. Nechtěně je donutíme prchat rychlostí blesku do všech zákoutí pokoje včetně našich postelí, jejichž tmavě bordó povlečení zřejmě ještě pamatuje místní kolonizátory. Ze sprchy v nepravidelných intervalech odkapává rezatá voda, odtokový kanálek ji ani tak nestihá odvést a já jen doufám, že to, co vyplavuje zpět, místní kolonizátory nepamatuje. To ještě netuším, že na naší cestě přijdou dny, kdy bych za těch pár kapek vody byla vděčná. Jen těžko se chce člověku po cestě vybalovat a zvát tím místní havěť do kletru, nemluvě o odhodlání uložit se na postel, kde nejsem pro tuto noc zdaleka jediný ubytovaný. Ze sousedního pokoje hlásí šváby. Pokud takhle vypadá luxus města, jak asi bude vypadat divočina a venkov, kam míří cesty našich příštích dnů? V hlavě se začínají rodit výčitky, že mojí parťačkou na cesty je mé jediné dítě. Jsem přesvědčená, že horší způsob, jak čerstvě dospělé dceři Anně ukázat života běh, jsem zvolit nemohla. Bravo mému mateřskému jemnocitu! Přede mnou je první, obávám se, že ne poslední, bezesná noc a domnělý čas plný strachu a nejistot. Jistotu mám v tuto chvíli jedinou - Etiopie není láska na první pohled.

Předtucha bezesné noci se zcela naplnila. Mám nepopsatelně silné nutkání opustit Addis Abebu kamkoliv, nejlépe však směrem k mému revíru mezi Křemešníkem a Kletí. Konečně přišlo toužebně očekávané ráno! Seznámíme se s řidiči najatých džípů, kteří kromě své rodné amharštiny ovládají jazyky domorodých kmenů, jež máme v plánu navštívit. Neovládají angličtinu, tu ale umí Baty, náš průvodce po celou dobu pobytu. Je milý, komunikativní, pozitivní za každé situace, umí vyjednávat s celníky, s policií i kouzlit v polní kuchyni. Prohřívající sluneční paprsky naplňují den nadějí. Konečně nakládáme na střechy džípů bagáž, barely s pitnou vodou, zásoby jídla a vyrážíme.

Jedním z našich cílů je plavba po jezeře Chamo vzdáleném 350 km od hlavního města. Z malé loďky pozorujeme několik rodinek hrochů chránících v kruhu svá mláďata. Jen pár metrů od nich se vyhřívá početná kolonie asi šestimetrových krokodýlů, v jejichž velmi těsné blízkosti loví rybáři na chatrných vorech. Máme pocit, že se stačí jen naklonit z loďky a ty okaté velikány si pohladit. **Všichni jsme vedle sebe neuvěřitelně blízko, zároveň ale ve vzdálenosti respektující jejich život. A pro nás současně platilo i být také bezpečně daleko – tedy s respektem k životu vlastního.** To vše za tichého přihlížení plameňáků, volavek a desítek dalších vodních ptáků. Posvátný klid. Přesto, že to může znít neuvěřitelně, po děsivé noci mě právě přesně v tento okamžik zalil neskutečný pocit naprostého bezpečí, úplného vnitřního klidu, zcela mě opustil strach, výčitky, a od té chvíle jsem prožila každou etiopskou minutu radostně a naprosto bez obav z čehokoliv, vnímajíc vše každíčkým pórem svého těla.

U vody vyhládne i v Etiopii a je čas prozkoumat možnosti místní gastronomie. Ve městě Arba Minch zastavujeme a ochutnáváme etiopskou kuchyni. To jsou především kořeněná masitá jídla, kořeněná zelenina, ostré omáčky a hlavně všudypřítomná indžara. Velká tenká placka pečená nad ohněm v pánvi. Připravuje se ze semen endemické trávy miličky habešské zvané teff. Po několika dni kvašené těsto jí dává specifickou, pro nás velmi nezvyklou nakyslou chuť. Etiopané indžaru milují, je v nabídce každé restaurace. Nás od ní našťastí zachraňuje množství různorodého ovoce, zeleniny a masa (nejčastěji hovězí, jehněčí a kuřecí). Mnohdy však jeho druh spíš jen odhadujeme. V Etiopii se jí pravou rukou, nepoužívají se příbory.

Naším cílem bylo cestovat časem – to ostatně v Etiopii není těžký úkol. Nedostihný se může ale snadno stát, když uprostřed buše, kde vůbec není jasné, odkud jsme přijeli a jakým směrem je správné pokračovat, se naše auto rozhodne stávkovat. Řidič bezradně krčí rameny, odevzdaně gestikuluje a nejvíce jediný náznak toho, že by se s tím snažil něco udělat. Nikde útočiště stínu, spalující žár poledního slunce na nikom nenechá nit suchou. Dochází zásoby vody. Po nekonečně dlouhém čase, kdy řidič kamsi telefonuje, i z amharštiny pochopíme, že se zřejmě stáváme součástí místní kultury už navždy. Skvělé! Vypadá to, že na původní plány projet údolím řeky Omo, navštívit domorodé kmeny, dojet až ke keňským hranicím, vystoupat do národního parku Bale Mountains, a pozdravit se s Lucy bude mnohem a mnohem více času. Nemám nejmenší pocit beznaděje. **Můžu přeci žít kdekoliv, kde mám svého nejbližšího člověka.** Nepojízdný džíp je status definitivní, a tak nezbyvá než přesehnout do druhého džípu k našim cestovatelským přátelům a pokračovat v cestě. Přiznávám, že tato varianta je nakonec ta lepší.

Po adrenalinovém zážitku, který lze prožít kdekoliv na světě, jedeme vstříc zážitku mnohem silnějšímu, který lze prožít jenom v Etiopii. Čeká nás návštěva prvního domorodého kmene. Řidič sjede z „hlavní“ cesty, a jestliže doposud byla naše jízda v postarší terénní Toyotě bez klimatizace ve stylu, že více času jsme prožili ve vzduchu než na sedačkách, teď teprve zjišťujeme, že hlavní je z auta nevypadnout. Netušíme, podle čeho se místní orientují, ale řidič opravdu vesnici s kmenem Mursi našel. Tento místní kmen je považován v celé Africe za nejvíce nebezpečný a agresivní. Jeho členové jsou jistě velmi divocí a budí respekt. Jsou to kočovníci, kteří stejně jako ostatní domorodé skupiny po několika století takřka nezměnily způsob života. Chovají dobytek, jehož počet určuje postavení ve společnosti. Každá významná událost, například žádost o ruku, je spojena s jeho darováním. Muži jsou zde známí jako válečníci, vítají nás se samopaly na zádech. Jejich nevládný pohled vypadá opravdu strašlivě. Pro lidi z tohoto kmene je typické zbarvení očního bělma do žluta, není zjištěno, proč to tak je, ale dobře to

doplňuje hrozivý vzhled. Ženy jsou typické bolestivou dekorací - mohutnými talířky (labrety), které si vkládají do rtu. Dívky se takto začínají zdobit v čase první menstruace. Malé naříznutí ve spodním rtu postupně zvětšují za pomoci dřevěných kolíků, později hliněných talířků. Aby ve rtu držely, musí si vyrazit dolní přední zuby. Talířky ženy nosí s náležitou pýchou. Jejich gazelí těla jsou zdobena skarifikací, což je opět bolestivé dekorativní zdobení kůže. Jsou opravdu překrásné.

Muži ale nijak nezaostávají – na pažích mají zářezy podle počtu zabitých zvířat a údajně i nepřátel. Tak o tomhle v tuto chvíli raději nepřemýšlím. Věřím, že platit musí to, co všude na světě, a záhy se mi to i potvrzuje. **Pokud se cestovatel chová v souladu s místními zvyky a jedná s lidmi s úctou, jsou vstřícní a přátelští.**

Dříve nebylo možné se k vesnicím Mursi ani přiblížit, dnes už poznali výhody přivýdělků a snaží se turisty co nejvíce zaujmout. Vzrušeně hovoří, chlubit se svými dětmi, dožadují se pozornosti. Tahají nás za rukávy a chtějí se vyfotit. Co si asi tak myslí o té černé krabici s jejich tváří na displeji? Neumím říct, jestli návštěva vesnice trvala hodinu nebo půl dne, úplně přestávám mít pojem o čase a celým tělem vnímám nepopsatelný pocit. Cítím jejich sílu, jednotu, vstřícnost i bojového ducha zároveň. Když přijde čas odjezdu, pociťuji úlevu a současně se mi chce zůstat. Stěhování se ale zřejmě nekoná, odjet se musí. Dívám se za nimi zadním okénkem našeho džípu a mám o čem přemýšlet...

Mnohdy po cestě zastavíme a během chvíle se odkudsi z buše vynoří skupinka dětí, kterou za chvíli následují dospělí. Tančí a zpívají s malými dětmi v náručí. Jejich projev je velmi živočišný a plný energie. Skáčou, tleskají, jsou plní radosti, jsou pohlaceni rytmem. Po pár desítkách kilometrů jízdy vyběhnou z buše dvě ženy, které byly v první chvíli naší přítomnosti opravdu velmi zaskočené a polekané, plné strachu. Za chvíli se vše vysvětluje. Po zjištění, že jim od nás nebezpečí nehrozí, se nemůžou nabažít doteků našich vlasů a nemohou uvěřit, že existuje tolik bílá kůže. Stále si nás osahávají a chichotají se. Pro ně bylo setkání se s turisty zřejmě opravdu jejich poprvé.

Cesta ubíhá dál na jih pomalu, ale jistě. O časovém plánu já osobně netuším nic, připadá mi to při takovém průletu tisíciletími naspět malicherné a zbytečné. Jsem ve vleku okolních událostí, ale naprosto. Občas je nutné, mnohdy nezbytné, dělat zdravotní zastávky. Místní strava již začíná některým určovat jejich časový rozvrh. Nám šťastnějším je jich líto, a když vidíme jejich muka, doufáme, že nás nic takového nepostihne. Případně, že průběh naší indispozice bude milostivější. **Člověk si přeci může přát i něco naprosto nemožného, i když ortel je předem jistý...** To, že sjíždíme směrem ke keňským hranicím a blížíme se k rovníku, se nedá nepocítit. Permanentně po nás stéká pot, který se mísí se všudypřítomným červeným prachem, ne vždy je možnost ho po celodenním úmoru smýt. To, co je doma nepředstavitelné, se zde stává každodenní realitou. **Když není možnost volby, měl by člověk věci prostě přijmout takové, jaké jsou...**

Náš další cíl je návštěva vesnice Turmi a místního trhu kmene Hamarů. V té době se zde konal obřad, slavnostní vstup chlapce do dospělosti (Bull jumping). Předcházely mu divoké tance opravdu nádherných žen. Jejich účesy z mnoha copánků jsou natužené rudou hlinkou a máslem, které jim v tom horku stéká po těle. Žlukne a celá vesnice je prosycena touto vůní, ve vzduchu je cítit moč, kozy a v kotli před chýší vařená káva. Natolik specifický mix pachů, který nebyl, jak by se mohlo zdát, nepřijemný. Stačí zavřít oči a umím si ho vybavit doteď. Doufám, že ho nikdy nezapomenu, je nedílnou součástí mých vzpomínek. Všude zní rytmický zvuk trumpet a rolníček přivázaných na ženských nohách. Neskutečně silná živočišná ženská z nich tryskala stejně jako krev z jejich zizvených zad. Součástí slavnosti je totiž rituál, kdy dívky velmi vyzývavě provokují muže, aby je bili pruty. Jsou to opravdu silné rány, které jim rozseknou kůži, a ze šrámů na zádech jim stéká krev. Kozinkou kryjí jen z části svá hradla, ale zizvená záda jsou vždy odkryta. Dávají je na obdiv.

Muži si zdobili obličej malbou a cosi ve vzduchu dávalo znát, že se při západu slunce bude dít něco významného. Když se začalo stmívat, všichni jsme společně opustili vesnici a vydali se hluboko do buše. Už neznámá cesta na neznámé místo měla s přibývajícím tmem mystický nádech. Na místě slavnosti byl již připraven dobytek, který tušil vážnost situace a byl velmi neklidný. Muži zvířata postavili vedle sebe, drželi je za hlavy a ocasy. Úkol mladíka, který poslední týdny nesmí jíst žádnou zeleninu, jí jen maso a pije krev zvířat, byl čtyřikrát nahý přeběhnout přes hřbety býků a nespadnout. Slunce je těsně nad obzorem, vidět jsou pouze obrysy přítomných. Všichni jsme nehybní, v napětí. Pokud by z hřbetu některého býka mladík spadl, již by se jen těžko do společenství plnohodnotně zařadil. Při druhém přeběhnutí zakolísal, ale nakonec...dokázal to. Jak úlevné! Pro nás pro všechny, natož potom pro něho. Vítejte ve světě dospělých...

Zpáteční cesta nás vedla přes národní park Bale Mountains. Nejkrásnější park Etiopie, který sice leží jen několik stupňů severně od rovníku, avšak díky vysoké nadmořské výšce je zde značně chladno. Ráno se celí prochladlí probouzíme ve stanu s kusy ledu v lahvích. Cestou na druhou nejvyšší horu Etiopie Mt. Tullu Dimtu (4389 m n. m) pozorujeme množství endemických rostlin i zvířat, kterých je v Etiopii na 45 druhů včetně horských nyal a neohroženější psovitě šelmy na světě - vzácného vlčka etiopského.

Ještě jsme si neřekli nic o návštěvě české školy a stopách „Člověka v tísní“, o etiopském pivu (vyráběném v pivovarech postavených českými firmami), o infrastruktuře stavěné čínskými investory, o návštěvě horské vesnice Konso, o rybím trhu, kde si devítileté děti vydělávají stahováním rybích kůží ústy, o ochutnání všudypřítomné etiopské povolené drogy „khat“ – žvýkáci trávě trpce nahořklé chuti (jedna z věcí, kterou zakusit jedinkrát v životě stačí), o incidentu s dobrým koncem (AK-54 zapůjčený do mých rukou jako projev radosti muže z kmene ani trochu nepotěšil jeho spolubojovníka), o noci u jezera Langano, o nechtěném poznání místní nemocniční péče, a o další spouště věci a už abychom se jeli pozdravit do hlavního města s nejstarší ženou světa, božskou Lucy. Její 1,2 metru vysoká kostra leží v místním národním muzeu. Byla nalezena v Danakilské proláklíně v roce 1974, na zdejších pláních žila zhruba před 3,5 miliony lety. Své jméno dostala po písničce od skupiny Beatles. Beatles? To jméno jsem již někde slyšela...aha, už vím, 20. stol. tohoto letopočtu. Dobrá tedy, je to vcelku přijatelný způsob, jak se přenést zpátky do dnešních dnů. Ty nedávno minulé byly plné nezapomenutelných zážitků, časem stráveným mezi uchvatnými přírodními scenériemi, v blízkosti lidí, jejichž život v té nejsyrovější bídě nemá vliv na jejich radost ze života samého. Některé jejich hluboké pohledy do očí nejdou bohudík vymazat z paměti. **Láska na první pohled o své síle nic nevypovídá, i láska na druhý pohled může mít sílu tornáda...** Etiopie už prostě navždy zůstane hluboko pod naší směšné bílou kůží. Tak i tohle je, Aničko, života běh...

